

DAGBOKEN TIL ANNE FRANK

Monoopera av Grigori Frid

Lille Scene

Den Nationale Scene

Bergen

30. og 31.oktober 2015

Sopran.....Hege Gustava Tjønn
Musikalsk ledelse.....Anne Randine Øverby
Regi.....ROCC

Flygel.....Jarle Rotevatn
Slagverk.....Nataniel Hjørnevåg
Kontrabass.....Mariusz Wiater

Intro

I
Fødselsdag (14.6/42)
Skole (22.6/42)
Samtale med faren (5.7/42)
Innkalling til Gestapo (8.7/42)

II
Gjemmestedet (11.7/42)
Ved vinduet (13.12/42)
De andre sa... (29.3/44)
Fortvilelse (29.10/43)
Erindring (7.3/44)
Drøm (27.11/43)

Interludium

III
Duett for ekteparet
Van Daan (16.5/44 og 10.8/43)
Tyver (16.7/43 og 1.3 - 44)
Resitativ (14.4/44)
Jeg tenker på Peter (23.og 27.2/44)
Ved den russiske fronten (31.3/44)

IV
Razzia (11.4/44)
Ensomhet (15.7/44)
Passacaglia (15.7/44 og 8.11/43)
Finale (12.2/44 og 23.2/44)

Varighet - 1 time

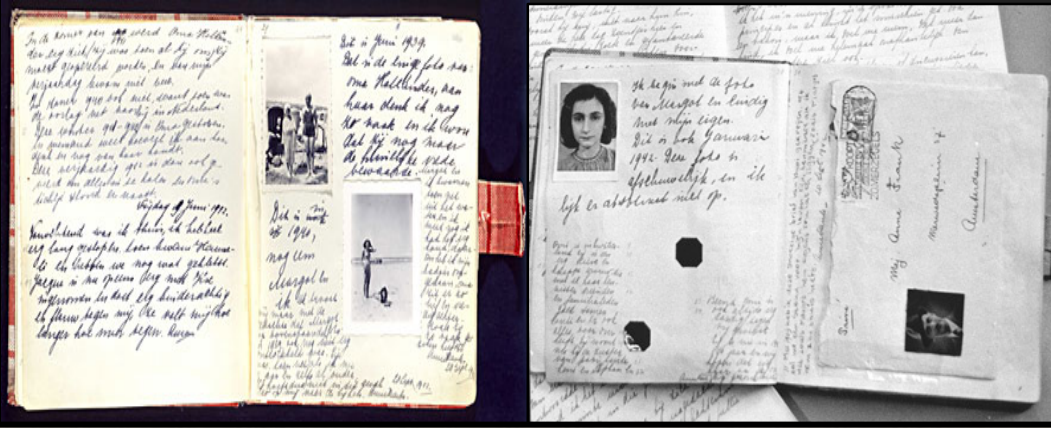
8 flyktninger arrestert etter å ha holdt seg i skjul i over to år

Fredag 4.august ble åtte flyktninger arrestert og sendt bort fra skjulestedet sitt i Prinsengracht 263 i Amsterdam sentrum.

Etter tips fra folk som var blitt klar over deres ulovlige opphold, gikk politiet til aksjon og arresterte samtlige.

Det var tyske og nederlandske, og gruppen bestod av to ektepar, deres til sammen tre barn, samt en enslig herre.

Arrestasjonen var uten dramatikk, og de åtte er ført til transitleiren Westerbork. De vil senere bli transportert til et mer egnet soningssted.

VÆR SÅ SNILL!

"Jeg har alltid sagt at Annes bok er ikke en krigsbok.

Krigen er bakgrunn.

Det er ikke en jødisk bok heller, selv om jødisk perspektiv, tanke og omgivelse er bakgrunnen.

Jeg ville aldri ha ønsket at en jøde skulle skrive introduksjon for den.

Så vær så snill.

Ikke lag den til et jødisk stykke!"

Anne Franks far ønsket å bidra til å skape en atmosfære hvor boken skulle bli kjøpt, lest og satt pris på i et stort omfang. For Otto Frank var dette den beste måten å oppfylle Annes ønske om å "leve etter min død" og å "gjøre noe godt".

Han så det som sin oppgave å se til at boken fremsto som arbeidet til en ung idealist som uttrykker angsten og frykten som følger fanatismens og krigens grusomheter, og som samtidig uttrykker håp om en mer fredelig og tolerant verden.

Navnene frigitt

han tre dager før frigjøringen.

De åtte som ble arrestert i august -44 i bakbygningen i Prinsengracht ble transportert ut av landet og overført til Konsentrasjonsleiren Auschwitz i Polen bare få uker etter arrestasjonen. Det er nå kommet melding om deres skjebne:

Edith Frank – døde av sult og utmattelse i Auschwitz 6.september 1944

Herr Van Daan – ble gasset i hjel samme dag som ankomst til leiren

Fru van Daan – Ble transportert videre til Bergen-Belsen 9.april 1945, og trolig videre derfra. Dødsdato ukjent.

Margot Frank – Videresendt til Bergen-Belsen i oktober 1944. Døde i tyfusedepidemi i denne leiren i februar/mars 1945.

Anne Frank – led samme skjebne som sin søster, og døde noen dager senere henne. Bare noen uker senere ble Bergen-Belsen befridd av engelske tropper.

Peter van Daan – Ble videresendt fra Auschwitz 16.januar 1945 til Mauthausen i Østerrike. Her døde

Albert Dussel – Videresendt fra Auschwitz til Buchenwald eller Sachsenhausen og derfra videre til Neuengamme, hvor han døde 20.desember 1944.

Otto Frank – Ble befridd fra Auschwitz av russiske tropper, og kom fra Odessa via Marseilles til Amsterdam 3.juni 1945. Bodde i Nederland frem til 1953, og flyttet til Basel i Sveits hvor han bodde frem til sin død i 1980. Han brukte hele livet sitt på arbeid med datterens dagbok og utbredelsen av den over hele verden – som bok, film, teater og annen iscenesettelse.

Hvorfor må alt bli ødelagt?

Du kan sikkert tenke deg hvor ofte en eller annen fortvilet spør: "Hva er denne krigen godt for? Hvorfor kan ikke menneskene leve fredelig sammen? Hvorfor må alt bli ødelagt?"

Dette spørsmålet er forståelig, men det er ingen som til nå har funnet det avgjørende svaret. Ja, men hvorfor bygger de hele tiden stadig større fly i England og lager stadig større bomber samtidig som de reiser rekkehus til gjenoppbyggingen? Hvorfor betaler de hver dag millioner av kroner til krigen og ikke et eneste øre til sykehus, kunstnere og de fattig? Hvorfor må mennesker sulte når det er overflod i andre deler av verden? Hvorfor er menneskene så gale?

Jeg tror ikke lenger at krigen skyldes de store, dem som regjerer og kapitalistene Nei, den vesle mann er også for den. For ellers hadde folket for lenge iden satt seg imot den! Menneskene har en trang til å ødelegge, en trang til å drepe, myrde og til å herje, og det kommer til å være krig så lenge ikke hele menneskeheten gjennomgår en forvandling, og alt som er bygd, dyrket og vokst fram, vil bli ødelagt igjen, og så begynner det på nytt.

Jeg har ofte vært nedslått, men har ikke gitt opp håpet.

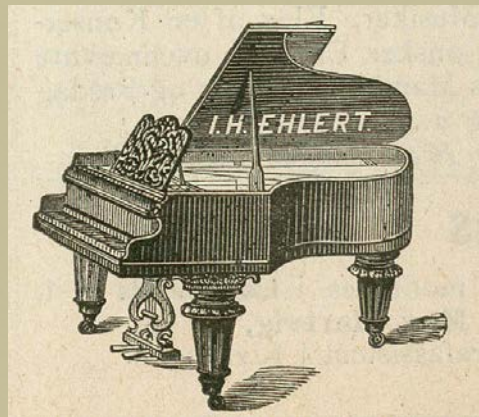
ANNE FRANK

Tilflukt, asyl, fangenskap, flukt, vandring, internering.....

70 år senere – i dag?
For meg?

For egne notater

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Takk til
Bergen Pianoforretning AS
for villig utlån av flygel
Komodiebakken 9. Tlf 55 23 06

Dagboken til Anne Frank

Premiere på nyproduksjon av
Gregori Frids monoopera på
Lille Scene ved Den Nationale
Scene.

*”Jeg synes det er som om vi
sitter på den siste lyseblå
biten av himmel, mellom
truende tordenskyer overalt”*

Det er 70 år siden Anne Frank døde i
konsentrasjonsleiren Bergen-Belsen,
etter først å ha holdt seg i skjul i over
to år, for deretter å bli angitt og
arrestert.

Til sin 13årsdag i 1942 fikk hun
dagboken i gave, bare en knapp
måned før hun og familien måtte gå i
skjul – og hun skriver i den helt frem til
tre dager før alle ble arrestert av
Gestapo i august 1944.

Bare faren overlevde
konsentrasjonsleirene, og var den
som sørget for at en ung pikes dagbok
i en ekstrem og begrenset
livssituasjon er blitt lest over hele
verden.

Den russiske komponisten Grigori Frid
lot i 1968 Anne Frank være sin egen
librettist for monooperaen som fikk sin
urpremiere i 1972. Tekstene kles i et
moderat tonespråk med drivende og
pregnant rytmikk, noe som gjør
operaen tilgjengelig for et bredt
publikum.

I vårt nye århundre er det denne
samtidoperaen som femføres oftest,
og bare i inneværende sesong spilles
den bl.a. i Norge, Tyskland, Italia,
Østerrike, Frankrike, Slovenia,
Tsjekkia og USA. Den får også sin
Asiapremiere i Shanghai i disse dager.

Gjennom utdrag fra dagboken gir
operaen et rikt og variert portrett av
Anne og menneskene rundt henne, i
utviklingen fra en lykkelig trettenåring
som får sin første dagbok til en raskt
modnende ung kvinne som i økende
grad erfarer og reflekterer over den
stadig større livsfaren de befinner seg
i.

unge kvinners subjektive opplevelser i
et svært begrenset og til tider
klostrofobisk rom – men med de
dramatiske begivenhetene utenfor
som bakteppe og resonansbunn.
70 år etter er dessverre situasjonen
mer aktuell enn vi skulle ønske oss,
og operaen inviterer til mulighet for
opplevelse og innlevelse i det å være
tvunget til fangenskap og utenforskap.

Oppsetningen på Den
Nationale Scene er et norsk-slovensk
samarbeidsprosjekt mellom Opera
Bergen og Opera Povera og deres
respektive kunstneriske ledere Anne
Randine Øverby og ROCC (som også
er operasjef ved Nasjonaloperaen i
Ljubljana).

Prosjektet innebærer tre oppsetninger;
i Ljubljana, Brno og Bergen, og hvor
operaen spilles på de respektive
nasjonalspråkene – slovensk,
tsjekkisk og norsk.

Hovedrollen i Bergen spilles av den
norsk-østerrikske sopranen Hege
Gustava Tjønn, som tidligere i
sommer gjorde stor lykke i Opera
Bergens sommeroperaproduksjon av
Carmen.

Monooperaen finnes i ulike versjoner;
for kammerensemble, klaver eller trio.
Oppsetningen i Bergen ledes av
trio (klaver, slagverk og kontrabass),
der Jarle Rotevatn har den ledende
rollen.

Rotevatn er pianist i Bergen
Filharmoniske orkester og
akkompagnatør ved Griegakademiet
og har vært medlem av
samtidsmusikkensemblet BIT20 siden
etableringen. Han har også i en
årrekke vært repetitør for Opera
Bergen.

Anne Randine Øverby er musikalsk
ansvarlig og regien er ved ROCC.

Fra dagbok til opera Grigori Frid (1915 – 2012)

22. september er både fødsels- og dødsdag for
Grigori Frid, og i år ville han fylt 100 år.

Han døde for tre år siden, og fikk oppleve at
hans monoopera om Anne Frank ligger øverst
på listen av samtidoperaer som blir oftest
framført i verden.

Grigori Frid ble født i St. Petersburg like før
den russiske revolusjon, som sønn av
intellektuelle;
hans far var journalist og hans mor var pianist.
Under Stalins ubarmhjertige styre ble de
tvunget på flukt gang på gang, og bosatte seg
midlertidig i flere russiske byer.
Et stort antall av Frids slektninger ble forfulgt
og drept, og faren ble forvist til Sibir, hvor den
unge Grigori begynte sine musikkstudier.
Han vendte senere tilbake til Moskva, hvor
han studerte komposisjon.

Samtidens komponister som Shostakovitsj,
Stravinsky, Schönberg og Berg hadde alle sterk
innflytelse på Frids komposisjonsstil, hvor det
serielle og tonale eksisterer side om side.
Musikken fremviser en forkjærlighet for tette
cluster og mørke klangfarger, noe som gir den
et gripende og virkningsfullt preg.

Ikke minst gjelder dette i hans to monooperaer
Anne Franks dagbok og Van Goghs brev, hvor
han med stor sensitivitet skildrer og utforsker
enkeltmenneskers prøvelser og etisk/moralske
spørsmål som er universelle.

*”Alminnelige mennesker kan ikke vite hva bøker betyr for en som er stengt inne.
Lesing, lekser og radiolytting er den eneste adspredelsen vi har.”*

11. Juni 1943

Hege Gustava Tjønn er født og oppvokst i Norge.

Studier ved Østlandets Musikkonservatorium, Norges Musikkhøgskole og Statens Operahøgskole i Oslo.

Hun ble engasjert i Tyskland direkte etter sitt diplomstudium, og er nå bosatt i Østerrike.

Har jobbet som frilanser over hele Europa innenfor opera, operette, musikal, konserter og kirkemusikk, og har også gjestet USA og Canada.

Innenfor opera har hun gjort roller som Madame Herz i Schauspieldirektor (Mozart), Miss Wordsworth i Albert Herring (Britten), Elettra i Idomeneo (Mozart), Musetta i La Boheme (Puccini), Nattens Dronning i Tryllefløyten (Mozart) og Marguerite i Faust (Gounod).

Hege Gustava har oversatt Frids monoopera fra tysk til norsk.

Hun har gjestet Opera Bergen flere ganger, sist som Frasquita i Carmen - sommeropera på Bergenhus festning i 2015.

ROCC er slovensk operaregissør og scenograf utdannet i Tsjekkia og i Zürich. Rocc har vært ansatt som dramaturg ved den slovenske nasjonaloperaen i Maribor, og som dramaturg og senere sjef ved Janáček Opera i Brno.

I 2011 – 13 var han kunstnerisk direktør og sjef for Nasjonaloperaen i Praha, og er i dag operasjef ved den slovenske nasjonaloperaen i Ljubljana.

Til tross for sin relativt unge alder har han iscenesatt mer enn 30 operaer i Praha, Brno, Ostrava, Ljubljana, Riga og Bergen, og ved flere internasjonale festivaler.

I arbeid med samtidsopera har han utmerket seg ved kombinasjon av ulike kunstformer, installasjoner og stedegne prosjekter, og han har i de senere årene vært initiativtaker og leder av "Opera Povera" – et ensemble som fokuserer på estetikken i vår tids opera.

ROCC har samarbeidet med Opera Bergen ved flere anledninger, med iscenesettelse av bl.a. norgespremieren på Rachmaninovs *Miserly Knight* på Den Nationale Scene i 2012, utendørs oppsetning av *La Bohème* på Markusplassen i 2013 og *Carmen* på Bergenhus Festning i 2015.

Anne Randine Øverby

Operakunstner, dirigent og produsent. Har sammen med Opera Bergen gjennom 30 år produsert mer enn 100 operaer, og i de senere årene har hun vært dirigent for en lang rekke av dem.

Foruten sin store innsats for å bygge operakunstarten i Bergen, har hun stor internasjonal erfaring med gjesteopptredener i bl.a. Beijing, Mumbai, New Orleans, Praha, Bucuresti, Budapest, Wien, Roma og Rovigo. Anne Randine Øverby har viet hele sitt personlige og profesjonelle liv og virke til å arbeide for å utvikle kunstarten opera på Vestlandet.

I dette arbeidet har hun kombinert en rekke ulike roller og egenskaper som har vært nødvendig for å kunne etablere og videreføre arbeid med opera på kunstartens egne premiss gjennom 30 år.

I kraft av alle disse rollene er hun en utrettelig drivkraft i arbeidet med å fundere eksistensen av en vital, regional profesjonell operaproduksjonsvirksomhet, noe som har vidtrekkende konsekvenser for det profesjonelle kunstliv i regionen.

Trio

Jarle Rotevatn
Flygel

Mariusz Wiater
Kontrabass

Nataniel Hjørnevåg
Slagverk

Opera Bergen
Regional produsent av operakunst
i ulike format
Komediebakken 9
5010 Bergen